GÖTEBORGS REGIONEN

Detta är en sammanfattning av en studie som publicerats i den vetenskapliga tidskriften Health Research Policy and Systems.

Att mäta det som är viktigt
– utmaningar i uppföljningen av omställningen till god och nära vård

Hur vet vi om omställningen till god och nära vård leder till de förändringar vi vill uppnå? Det handlar inte bara om tillgång till rätt data, utan också om att vara överens om vad som är viktigt att mäta och varför. Det visar en studie som genomförts av Göteborgsregionen, FoU i Väst och Göteborgs universitet.

Studien identifierade fyra sammanhängande förutsättningar för att utveckla en meningsfull uppföljning:

1. Olika syften med uppföljningen (normativa förutsättningar). Uppföljningen ska ge underlag för kontroll och ansvarsutkrävande, men också stödja lärande och förbättring. Utmaningen är att förena dessa syften så att behovet av kontroll inte hämmar öppenhet om brister och möjligheterna till gemensam verksamhetsutveckling.

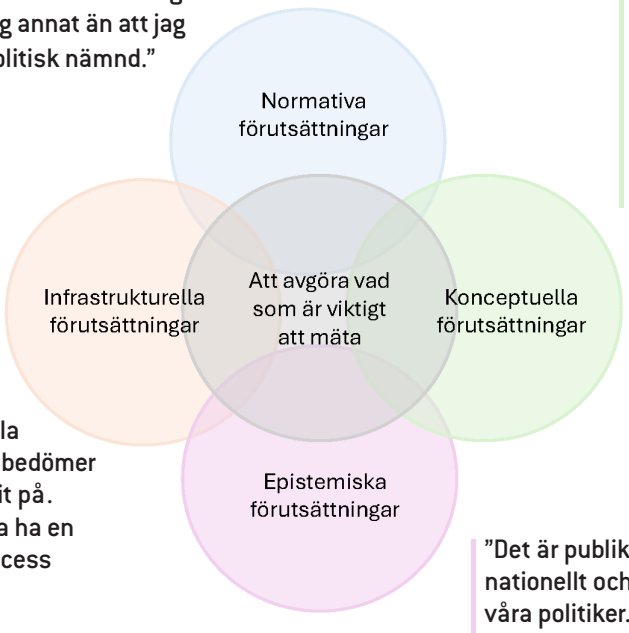
2. Otydliga mål för omställningen (konceptuella förutsättningar). Även när det finns samsyn om omställningens övergripande mål kan aktörerna ha olika uppfattningar om vad de innebär i praktiken och hur de ska följas upp. Valet av mått påverkar därmed hur vi bedömer om utvecklingen går åt rätt håll.

3. Bristande tillgång till relevanta och jämförbara data (infrastrukturella förutsättningar). Data samlas ofta in inom organisatoriska stuprör, samtidigt som viktiga uppgifter saknas helt, inte minst inom kommunal vård och omsorg. Dessutom är kvaliteten på befintliga data ibland så bristfällig att resultaten riskerar att bli missvisande. Det behövs därför både mer relevant och tillförlitlig information och bättre möjligheter att följa vården över organisatoriska gränser.

4. Begränsade möjligheter att tolka och använda resultaten (epistemiska förutsättningar). Även när data finns tillgängliga krävs kunskap, analyskompetens, förståelse för verksamheternas förutsättningar och forum där berörda aktörer gemensamt kan diskutera vad resultaten betyder för att kunna dra relevanta slutsatser och använda resultaten i styrning och förbättringsarbete.

> ”… den siffran [oplanerade återinskrivningar bland äldre] säger ingenting annat än att jag får stå och skämmas på politisk nämnd.”

> ”Om vi ska diskutera här vad vi ska ha för indikatorer för att veta om vi når omställningen eller inte […] då måste vi veta vad menar vi med omställningen. Och där tycker jag vi brottas ganska mycket med att det är lite luddigt.”

> ”Ett problem med den nationella patientenkäten är väl att man bedömer det sista besöket man har varit på. Och egentligen skulle man vilja ha en bedömning av mer en vårdprocess eller ett längre perspektiv.”

> ”Det är publika siffror där vi jämförs nationellt och som kommer i händerna på våra politiker. Och som drar vissa slutsatser av detta som är helt och hållet felaktiga.”

Om studien

Uppföljning har en central roll i styrningen av hälso- och sjukvården. Men när ansvaret är fördelat mellan flera organisationer är det svårt att avgöra vad som ska följas upp. Indikatorer och nyckeltal är inte neutrala verktyg – det vi väljer att mäta påverkar vilka delar av en reform som synliggörs och därmed vad som blir möjligt att styra och prioritera.

Studien undersökte hur aktörer inom kommunal vård och omsorg resonerar om och förhandlar kring vad som är viktigt och möjligt att mäta för att kunna följa upp omställningen till god och nära vård.

Metod

Studien bygger på nio workshops med sammanlagt 191 politiker, chefer, tjänstepersoner och medarbetare inom kommunal vård och omsorg i Västra Götalands län. Workshopparna genomfördes inom ramen för ett uppdrag från det politiska samrådsorganet SRO om att ta fram förslag till en länsgemensam uppföljning av omställningen till god och nära vård.

Deltagarnas diskussioner analyserades tematiskt med stöd av tidigare forskning och teorier om styrning och uppföljning.

Slutsatser

Svårigheterna att följa upp omställningen till god och nära vård handlar inte enbart om brister i genomförandet eller motstånd mot mätning. De speglar också utmaningarna med att styra komplexa vårdsystem där många aktörer delar på ansvaret.

Studien visar att arbetet med att bestämma vad som ska mätas i sig är en viktig del av styrningen. När olika aktörer diskuterar och prioriterar vad som ska följas upp påverkar de samtidigt vilka delar av reformen som uppmärksammas och får betydelse för framtida beslut.

Artikelförfattarna

Den vetenskapliga artikeln är skriven av Theresa Larsen vid Göteborgsregionen, FoU i Väst, i samarbete med Ewa Wikström vid Handelshögskolan, Göteborgs universitet; Helle Wijk och Axel Wolf vid Institutionen för vårdvetenskap och hälsa, Göteborgs universitet samt Rick Sawatzky, Trinity Western University i Kanada.

Det räcker inte att utveckla fler eller bättre indikatorer.
Uppföljningen behöver både stödja förbättringar i enskilda verksamheter och visa hur väl vården möter olika befolkningsgruppers behov, oberoende av organisatoriska gränser.
Ytterst handlar det om att kunna bedöma om vården faktiskt blir bättre för patienterna.

Vad är god och nära vård?

God och nära vård är en nationell reform av svensk hälso- och sjukvård som inleddes 2018. Reformen syftar till att göra primärvården till navet i hälso- och sjukvårdssystemet och skapa en mer personcentrerad, tillgänglig och sammanhållen vård som utgår från patientens behov och använder samhällets resurser mer effektivt.

Kontakt

Theresa Larsen
Göteborgsregionen, FoU i Väst
Theresa.Larsen@goteborgsregionen.se

Läs mer

Larsen, T., Wikström, E., Wijk, H., Sawatzky, R., Wolf, A. (2026). Measuring What Matters: Governance Challenges in Defining Follow-up Priorities in Complex Healthcare Systems. *Health Research Policy and Systems 24, 94*. https://doi.org/10.1186/s12961-026-01550-w

Larsen, T., Nilsson, J., Spetz, M. (2026). *Förstudie – Gemensam uppföljning av omställningen till god och nära vård i Västra Götalands län*. Göteborg: Västra Götalandsregionen och VästKom. Länk till rapporten.